

R O N D
D E
S C H U T S B O O M

JAARGANG: 7

NUMMER: 2

NOVEMBER 1987

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING 'DE VYER HEERTIGANGHEN'
GOIRLE

Doelstelling volgens de statuten:

De Stichting heeft ten doel de bevordering der studie van de heemkunde in de ruimste zin, in het bijzonder door:

- a. de bevordering der studie van de heemkunde in de lokale en regionale aspecten van archeologie, geologie, toponymie, flora, fauna, architectuur, historie, folklore, sociale geografie en taalgebruik;
- b. het aanwenden of doen aanwenden van de door deze studie verworven kennis ten bate van het lokale en regionale leefmilieu door het verrichten van relevante activiteiten;
- c. het in stand houden van een streekmuseum, heemerf 'De Schutsboom'.

Lidmaatschap en abonnementen

Leden van de Heemkundige Kring ontvangen het periodiek 'Rond de Schutsboom' gratis.

Losse nummers f 3,50.

Lidmaatschap Heemkundige Kring f 20,-- per jaar.

Gezinsleden f 6,50 per jaar.

Voor leden is de toegang tot de maandelijkse lezingen gratis.

Openingstijden

Het museum is open elke zondag van 15.00 tot 17.00 uur, en voor groepen op aanvraag bij het secretariaat.

Het archief is open elke zaterdag van 10.00 tot 12.00.

Adressen

Heemerf De Schutsboom, Nieuwe Rielseweg 41-43,
5051 PD GOIRLE.

secretariaat: Ralph Bunchestraat 2, 5051 KX GOIRLE,
tel. 013-342973

redactie: Venneweg 11, 5051 BN GOIRLE. tel. 013-342182

**HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:**

Bloemsierkunst "Abcoven",
Abcovenseweg 23, 5051 PT GOIRLE. tel. 341388

AMRO-bank,
Kloosterplein 1, 5051 AR GOIRLE. tel. 349132

Café-Bar Benelux,
Dorpsstraat 1, 5051 CH GOIRLE. tel. 342272

van Berkel B.V. foliedaksystemen,
Ralph Bunchestraat 15, 5051 KW GOIRLE. tel. 342445

Boerenbond+ Bouwmarkt Goirle,
Weth. de Brouwerstraat 33, 5051 SJ GOIRLE.,

Garage Jac. de Brouwer,
Hoge Wal 1, 5051 PX GOIRLE. tel. 430935

Assurantiën Burgers en van Esch, voor verzekeringen,
hypotheken, financieringen, woningbemiddeling,
Tilburgseweg 43, 5051 AA GOIRLE. tel. 342129

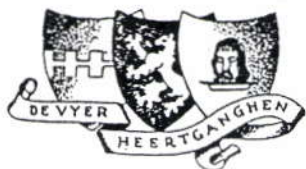
Chinees Indisch Restaurant "China Garden",
Tilburgseweg 12-14, 5051 AH GOIRLE. tel. 344594

Stichting "Goirles Belang",
p/a Dorpsstraat 18, 5051 CK GOIRLE. tel. 343486

Assurantiekantoor HEBU, eigenaar Fr. Burgers,
Lid NBVA garantie voor zekerheid.
Tilburgseweg 43, 5051 AA GOIRLE. tel. 342129

C. Hermans de Jong,
v. Haestrechtstraat 16, 5051 VD GOIRLE.

Keurslagerij Kees van Hest, tel. 341389
tijd. v. Haestrechtstr. 16, 5051 VD GOIRLE.

ROND DE SCHUTSBOOM

periodiek van: **STICHTING HEEMKUNDIGE KRING
"DE VYER HEERTGANGHEN"
GOIRLE**

secr.: Ralph Bunchestraat 2, 5051 KX GOIRLE. 013-342973
redactie: Venneweg 11, 5051 BN GOIRLE. 013-342182

jaargang: 7   nummer: 2   mei 1987.

INHOUDSOPGAVE

* Inleiding	blz. 2
* Koninklijke Bezoeken - N. de Vries	3
* De herberg van J.B. van Gils - J.C.J. Hoogendoorn	4
* Volksgebruiken en wat dies meer zij - C. Santegoets	7
* Gelicht uit oude archieven - Niek Klooster	10
* Stilstaan in de kruidentuin: De Brandnetel - Ton Sas	16
* Genealogie: onze familienaam -7- Joseph Wijdemans	20
* De Kempen en zijn volk -7- Willy van Rooy	22
* Tussen Ley en die Gemeynackeren:-J.C.J. Hoogendoorn De uitgifte van de Gemeynt aan W-Tilburg en Goirle	24

INLEIDING

Hier is dan de tweede 'Rond de Schutsboom' van dit jaar. U heeft er wat langer op moeten wachten dan u gewend was, maar de uitgave van ons jubileumboek 'Goirle zoals het was in de 19e eeuw' heeft u hopelijk al veel leesgenot geschonken.

Norbert de Vries las het in ieder geval, want hij reageerde met een stukje over 'Koninklijke Bezoeken' aan ons dorp, waar Jan Hoogendoorn natuurlijk weer het fijne van moest weten.

In zijn 'Tussen Ley en die gemeynackeren' vertelt Jan ons hoe en voor hoeveel de gemene gronden uitgegeven werden. Tevens geeft hij u een beeld van hoe men de waarde van het geld aangaf; al gaat het niet over guldens of dollars, maar over Zwarte Tournooien.

Niek Klooster geeft u in 'gelicht uit oude Archieven' een kijkje in de financiële toestand van onze dorpsgenoten. Spannend om te lezen, want u kent al de namen wel, maar pas op het was rond 1740.

In 'Genelaogje' leest u dat Robben 'schitterende, stralende roem, betekent, alleen het stuk van Cees moet u deze keer ontberen. Jammer, wellicht de volgende keer weer.

Ton Sas geeft u deze keer wetenswaardigheden over de brandnetel en een ietwat pijnlijk recept.

Willy van Rooy, wonende zo ongeveer naast de bouwput van de nieuwe vleugel van het gemeentehuis, geeft zijn visie op oude en nieuwe 'schoonheid' in onze oude dorpen.

Tenslotte brengt Cees Santegoets een nieuwe rubriek 'volksgebruiken en wat dies meer zij'.

de redactie.

KONINKLIJKE BEZOEKEN

In zijn 'Goirle zoals 't was in de negentiende eeuw' maakte de heer J.C.J. Hoogendoorn melding van het feit, dat op 28 juni 1829 koning Willem I in de stromende regen per koets in Goirle aankomt op zijn tocht naar Brussel.

De 'erme sukkelèèr' moet het daarbij stellen zonder de hulde van de guld, want die is door burgemeester Voskens al naar huis gestuurd.

Naar het schijnt heeft in de negentiende eeuw nog een ander persoon van koninklijke bloede Goirle aangedaan; niet zomaar in het voorbijgaan, maar voor enige tijd!

In hun brief van 2 mei 1911 inzake de vergunning tot verkoop van sterke drank aan de Erven Ansems wijzen de ondertekenaars onder meer op het feit, dat aan de betreffende herberg verschillende historische herinneringen verbonden zijn: ".. waar o.a. Koning Willem III, destijds Prins van Oranje, als Commandant der Haagsche Schutters, eenmaal zijn intrek nam."

Jaartal en datum zijn mij vooralsnog niet bekend.

N. de Vries.

DE HERBERG VAN JAN BAPTIST VAN GILS (BENELUX)

HISTORISCHE HERINNERINGEN

Naar aanleiding van het artikel 'Koninklijke Bezoeken' van N. de Vries, is de redactie op onderzoek uitgegaan naar de historische herinneringen, waarvan de Erven Ansems in hun brief van 2 mei 1911 aan de gemeente gewag maken.

Hierbij kwamen we terecht bij een der nazaten van de familie Ansems, de heer Herman Smits. Hij bleek van die historische herinneringen aangaand de herberg van J.B. van Gils, thans Benelux, vrij goed op de hoogte te zijn. Hij kende de verhalen uit overlevering van zijn vader A.C.P. Smits, die vanaf 1917 tot 1966 gemeentesecretaris van Goirle was.

DE HAAGSCHE SCHUTTERIJ

Die 'Haagsche Schutters' uit de genoemde brief, voeren ons terug naar de jaren van de Belgische opstand van 1830-1839. Vooral in de jaren na de Tiendaagse Veldtocht, van 1831 tot 1835, waren voortdurend wisselende troepen van het mobile leger in de grensplaatsen van het oude Staats Brabant gekantonneerd.

Dit leger bestond uit vier categorieën militairen: beroepsmilitairen, lotelingen, dienstplichtigen van de schutterijen en vrijwilligers, die voor de duur van de onlusten met België getekend hadden voor de dienst.

In de schutterijen, die tot de militie behoorden en waarvan elke gemeente van Nederland een afdeling had, waren alle dienstplichtigen ondergebracht voor een militiare opleiding; per gemeente werd hieruit door loting het aantal lotelingen aangewezen voor dienst in het actieve leger. Het doel van de schutterijen was om in tijden van oorlog opgeroepen te kunnen worden voor de territoriale verdediging en de zorg voor de rust in

het land. De schutterij was een reserve-onderdeel van het Nederlandse leger, ingedeeld in een dienstdoende en rustende formatie.

Van de aanwezigheid van militairen van de 'Haagsche Schutterij' getuigen nog twee tekeningen van de hand van de kapitein der Haagsche schutters, jonkheer Gevers van Endegeest, getiteld 'De Plas bij Goirle' en 'een December mistdag aan de molenwacht te Goirle 1831'.

Of de zoon van de toenmalige kroonprins Willem, de latere koning Willem III dus, commandant was van de 'Haagsche schutterij, hebben we niet kunnen achterhalen.

Voor 1831 is dat ruim vroeg, want de bedoelde prins van Oranje was toen 14 jaar, maar gedurende de jaren van de Belgische Opstand bereikte hij wel de leeftijd om aan zijn militaire opleiding te beginnen en waar kon dat beter dan in het mobile leger waarvan zijn vader, de latere Koning Willem II, bevelhebber en veldmaarschalk was. Hij kan dus best commandant van genoemde formatie zijn geweest, maar dat hij als zodanig zijn intrek in de herberg van van Gils heeft genomen, daarvan had onze zegsman nooit iets vernomen.

BEZOEKERS VAN DE GOIRLESE SOCIËTEIT

Wel staat vast dat de kroonprins Willem in de sociëteit van de herberg meerdere malen getafeld heeft en daar heeft hij de kookkunst van de gezusters Nicolasina en Helena van Gils waarschijnlijk zo leren waarderen, dat hij later als Koning Willem II, wanneer hij in Tilburg verbleef, de herberg in Goirle nog wist te vinden om er te gaan tafelen.

Tot 1870 waren ook hiervan nog tastbare bewijzen in de herberg aanwezig in de vorm van twee litho-portretten van Koning Willem II en van de staatsman Johan Rudolf Thorbecke.

Thorbecke, die van 1831 tot 1848 staatsrecht en diplomatieke geschiedenis doceerde in Leiden, werd in 1844 lid van de Tweede kamer alwaar hij zich vooral inzette voor een ingrijpende hervorming van de grondwet, wat resulteerde in de grondwetswijziging van 1848. Hij is het geweest die de Koning 'omturnde' van conservatieve naar meer liberale ideeën.

Vaak kwam Thorbecke vanuit Den Haag naar het Tilburgse verblijf van de koning en na de staatszaken afgewikkeld te hebben, gebeurde het wel eens dat zij beiden in Goirle bij van Gils in de sociëteit gingen tafelen. En eens schonken zij bij deze gelegenheid als waardering voor de genoten tafelgeneugten hun portret aan de familie van Gils.

Tot de brand van de herberg in 1870 hebben deze portretten de wand van de sociëteit gesierd.

In zijn 'Schetsen uit het kantonnementsleven in Noord-Brabant 1830-1833' vertelt N.B. Donkersloot, hoe hij als officier te Goirle bij een schoenmaker en herbergier (J.B. van Gils) in de sociëteit van de herberg met medeofficieren op een avond kaartspeelde en een medespeler, die ondanks zijn goede kaarten toch verloor, uitlachte, wat tot gevolg had dat de ongelukkige verliezer aangemoedigd door de aanwezige officieren een duel eiste. 's Anderedaags in de vroege ochtend vond het duel ook werkelijk plaats, maar gelukkig liep het zonder ernstige gevolgen voor beide partijen goed af.

J.C.J. Hoogendoorn.

